

Motion till riksdagen 2021/22:3928

av **Ola Johansson och Linda Modig (båda C)**

Spelmissbruk en tickande folkhälsobomb

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell handlingsplan mot spelmissbruk och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa spelbolagens aggressiva marknadsföring och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Andelen av befolkningen som spelar om pengar har minskat de senaste åren. Samtidigt omsätts mer pengar på spelmarknaden. Drygt fyra procent av befolkningen som är 16–84 år har någon form av spelproblem, enligt Folkhälsomyndighetens statistik. Av landets befolkning är det 58 procent som någon gång per år spelar om pengar, medan 50 procent av spelbolagens omsättning kommer från 2 procent av dem som spelar. Det är således ett fåtal personer som har blivit mer beroende och skälen till det är en ökande ensamhet, i kombination med en allt aggressivare marknadsföring från spelbolagens sida och en alltför tillgänglig marknad för snabblåneföretagen.

Ungefär 340 000 svenskar har någon grad av spelrelaterade problem och 165 000 lever i ett hushåll där någon familjemedlem har ett spelproblem. Av dessa är 68 000 minderåriga. Till dessa kan läggas föräldrar, grannar, arbetskamrater, nära vänner och anhöriga som omedvetet dras in i spelproblematiken. De flesta regioner erbjuder stöd och hjälp, men för varje person som lyckas avbryta sitt spelande kommer det flera nya.

Från och med den 1 januari 2018 ingår problem med spel om pengar i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Det innebär att kommuner och regioner nu har ett tydligare ansvar för att förebygga spelproblem samt erbjuda råd, stöd och behandling till personer som har allvarliga problem med spel om pengar. Trots det finns det många regioner och kommuner som inte har kompetens och resurser att erbjuda hjälp. Det saknas kunskap. Både kommuner och regioner efterfrågade kunskap om risk- och skyddsfaktorer tidigt upptäckt. Kommunerna efterfrågade mer kunskap om barn och unga, och

om hur spel kan integreras i ANDT-förebyggande arbete. Regionerna efterfrågade kunskap om vad spelproblem är och om omfattningen och fördelningen av spelproblem.

Spelproblem har samband med en sämre allmän hälsa, psykisk ohälsa och våld. Även riskkonsumtion av alkohol är vanligare hos dem som har ett problemspelande. Det är större risk för psykisk ohälsa hos personer med spelproblem. Nästan 80 procent av dem som har spelproblem har någon form av psykisk ohälsa, jämfört med 20 procent bland dem som inte spelar om pengar eller har spelproblem. Den psykiska ohälsan ökar även med högre grad av spelproblem.

Tillgängligheten till spel är hög i dag, eftersom de flesta spel kan spelas online. Problemspelande är vanligare bland dem som spelar online på spelautomater, kasinospel och pokerspel. För spelautomater och kasinospel kommer omkring 70 procent av de satsade pengarna från personer som har ett problemspelande. Ytterligare 17 procent kommer från personer som har en viss risk för problemspelande. Detta kan jämföras med lotterier, där 4 procent av pengarna kommer från personer som har ett problemspelande och 8 procent från personer som har en viss risk för problemspelande.

Spelens tillgänglighet försvårar för den som har låg motståndskraft och så länge det finns pengar att låna från anhöriga, vänner och oseriösa långivare kan spelet fortgå. Möjligheten att vinna tillbaka pengar finns men minskar med tiden och när kraschen kommer är det många som dras med.

Spelmarknadsutredningen bedömer i SOU 2020:77 ”Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden” att det finns ett behov av att utveckla en modell för riskklassificering av olika spelformers risker att utveckla spelproblem utifrån en analys av spelets uppbyggnad och egenskaper. Syftet med riskklassificeringen bör enligt utredningen dels vara att öka transparensen för spelmarknadens aktörer och konsumenter kring olika spelformers risknivå, dels att vara ett underlag vid exempelvis framtagande av föreskrifter om spelansvarsåtgärder eller underlag för eventuellt framtida lagstiftningsarbete. Utredningen föreslår därför att Spelinspektionen ges i uppdrag att i samråd med Folkhälsomyndigheten utarbeta en modell för riskklassificering av olika spelformer. Utredningen föreslår även att ett förbud mot marknadsföring under dagtid för de mest riskfyllda spelen införs, att en permanent förlustgräns om 5 000 kronor per vecka för spel på värdeautomater införs samt att Spelinspektionen intensifierar arbetet med att förtydliga omsorgsplikten.

Arbetet bör snabbas på. Redan nu måste man skärpa kraven på spelbolagen. Spelbolagens marknadsföring kritiserar eftersom den syftar till att dra till sig nya spelare och behålla de som har påbörjat sitt spel. Nya spelformer i sportens värld bidrar till matchfixning också i lägre divisioner och ungdomsidrott och till riggande av enskilda spel-situationer i tävlingsmomentet.

Sedan den första januari 2019 är det tillåtet för spelbolag att lagligt marknadsföra sig via svenska medier. Samtidigt infördes krav om att alla som verkar på den svenska spelmarknaden ska ha tillstånd med en licens som bland annat ställer krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel. Ändå anser 50 procent av befolkningen att marknadsföring av spel ska förbjudas helt, det vill säga fler än de som själva utövar spel i någon form. Det är till exempel fortfarande tillåtet att gå förbi distansavtalslagen och sälja lotterier utan krav på skriftliga avtal. Denna lucka i lagstiftningen måste omgående täppas till.

Till måttfullhetskravet bör fogas en plikt att i sin marknadsföring varna för det osunda spelandets skadeverkningar samt att hänvisa till vart man ska vända sig om man vill få bukt med sitt spelberoende. Att jämföra med kraven som ställs på tobaksprodukter.

Tack vare en ny skuldsaneringslag är det allt fler som beviljas skuldsanering och därmed återfår möjligheten att bli skuldfria och kunna starta om. Normalt ska en skuldsanering pågå under fem år, men för den som har en spelskuld men i övrigt goda inkomster bör en kortare period om tre år kunna vara möjlig, förutsatt att personen i fråga är kvitt sitt spelberoende.

Kronofogden bedömer att 15–20 procent av de som har begärt skuldsanering har skulder som uppkommit genom onormalt spelande. Enligt regelverket är det skilsmässa, arbetslöshet eller sjukdom som ska prioriteras för spelberoende. Det finns anledning att vid ansökan göra en individuell bedömning. Den som genomgår sanering måste avstå delar av sin inkomst så att Kronofogden kan återbetala skulder enligt plan. Av naturliga skäl finns därför inget ekonomiskt utrymme att fortsätta spela och heller ingen möjlighet att ta nya lån. Skuldsanering bör därför kunna påbörjas omgående sedan den skuldsatte har slutat att spela.

Sammanfattningsvis är spelberoendet av en sådan art att konsekvenserna är svåra att överblicka. Uppenbarligen saknar myndigheter, kommuner och regioner kunskap, och samordningen av insatser behöver stärkas. Reklamombudsmannen, Konsumentverket, Kronofogden, Finansinspektionen och övriga berörda myndigheter måste involveras och beordras att samverka genom regleringsbrev. Folkhälsomyndighetens arbete är bra men riktas enbart till dem som redan finns i ett beroende. En nationell handlingsplan mot spelberoende skulle verka förebyggande och ha större möjligheter att hindra nyrekryteringen till det osunda spelandet.

Ola Johansson (C)

Linda Modig (C)